

ПРІОРИТЕТНІ ТЕНДЕНЦІЇ АНГЛОМОВНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Статтю присвячено проблемі пошуку оптимальної відповідності між традиційними та інноваційними напрямками розвитку англomовної початкової освіти в умовах її реформування в Україні. Аналізуються результати досліджень проблеми та визначаються пріоритетні тенденції розвитку раннього шкільного навчання англійської мови і культури до прийняття концепції «Нова українська школа» та після її вступу в дію. Ці тенденції можуть слугувати орієнтиром у подальших дослідженнях і розробці інноваційних методів і прийомів навчання англomовного спілкування молодших школярів.

Ключові слова: англomовна початкова освіта, концепція «Нова українська школа», пріоритетні тенденції розвитку.

Для сучасного періоду реформування іншомовної початкової освіти в Україні важливою є проблема пошуку оптимальної відповідності між сформованими традиціями української школи та новими віяннями, пов'язаними зі вступом у світовий освітній простір. Одним із кроків на шляху до вирішення вказаної проблеми, на нашу думку, може бути аналіз і визначення пріоритетних тенденцій розвитку англomовної початкової освіти до прийняття концепції «Нова українська школа» та після її вступу в дію.

Питання основних тенденцій розвитку іншомовної початкової освіти висвітлено у декількох статтях українських наукових фахових видань 2008-2011 років. У результаті зазначених досліджень були уточнені та обґрунтовані тенденції:

- комунікативної спрямованості;
- діяльнісної спрямованості;
- культурологічної спрямованості;
- інформатизації тощо [1; 2; 3].

Названі тенденції залишаються актуальними і на сучасному етапі розвитку англomовної освіти в Україні після прийняття концепції «Нова українська школа». Цю концепцію презентувала 18 серпня 2016 року, під час педагогічної конференції «Про підсумки розвитку дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти у 2015/2016 навчальному році та завдання на 2016/2017 навчальний рік» міністр освіти і науки України Лілія Гриневич. Концепція «Нова українська школа» – ідеологія реформи середньої освіти, що почала діяти в 2018 році. З огляду на впровадження нової концепції у початковій ланці освіти перелік тенденцій у сфері раннього шкільного навчання іноземних мов і культур потребує доповнень.

Мета цієї статті полягає в уточненні пріоритетних тенденцій розвитку англomовної початкової освіти в умовах НУШ.

Перед НУШ стоять цілі формування цілісної особистості, усебічно розвиненої, здатної до критичного мислення, виховання патріота з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, підготовки інноватора, здатного змінювати навколишній світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, вчитися впродовж життя. Місією початкової школи є різнобічний розвиток особистості дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей, формування в неї загальнокультурних і морально-етичних цінностей, ключових і предметних компетентностей, необхідних життєвих і соціальних навичок, що забезпечують її готовність до продовження навчання в основній школі, життя у демократичному суспільстві.

Формула «Нової української школи» складається з 9 ключових компонентів:

– Нового змісту освіти, заснованого на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві.

– Педагогіки, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

– Умотивованого учителя, який має свободу творчості й розвивається професійно.

– Орієнтації на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризму.

– Наскрізного процесу виховання, який формує цінності.

– Нової структури школи, яка дозволяє добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.

– Децентралізації та ефективного управління, що надасть школі реальну автономію.

– Справедливого розподілу публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.

– Сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітан, батьків не лише в приміщенні навчального закладу [4, с. 11].

Далі зупинимося на першому компоненті формули «Нова українська школа», зокрема на ключових компетентностях ціложиттєвої освіти, які повинні формуватися в учнів для успішної самореалізації в суспільстві. Компетентнісний підхід, ключові компетентності – це, передусім, орієнтація освітнього процесу на досягнення результату, що відображається ключовими компетентностями, але не обмежується ними. Нині у світовій практиці ефективність освіти пов'язується з реалізацією компетентнісного підходу. Компетентнісні результати навчання учнів початкової школи визначено у попередніх документах – Державному стандарті (2011 р.), у вимогах навчальних програм (2012 р.), у вимогах до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів (2014 р.). Однак перехід на компетентнісні засади поки не належним чином відображено у дидактичному і методичному забезпеченні навчання, де все ще домінує знанієва компонента. Зазначимо, що стандарт 2011 року переважно орієнтував освітан на формування в учнів молодшого шкільного віку предметних компетентностей, тоді як новостворювані нормативи націлені на досягнення й ключових компетентностей. Ключову компетентність розуміють як динамічну комбінацію знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. У світовому досвіді склалось розуміння компетентності як інтегрованого результату освіти, присвоєного особистістю. Таке досягнення передбачає зміщення акцентів з накопичення нормативно визначених знань, навичок і вмінь на вироблення та розвиток умінь діяти, застосовувати досвід у проблемних умовах. Саме тоді створюються умови для включення механізмів компетентності – здатності діяти в конкретних умовах і мотивів досягти результату. Компетентність часто тлумачать через усталені поняття: «здатність до...», «комплекс умінь», «готовність до...», «знання в дії», «спроможність», «індивідуально-особистісна рефлексивна функція» тощо. Як впливає із зазначеного, компетентність – цілісна, тобто ні знання, ні вміння, ні досвід діяльності самі по собі не є компетентністю. Компетентності дозволяють усунути суперечливості між засвоєними теоретичними відомостями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих завдань:

- уміти розрізняти об'єкти, ознаки, властивості;
- аналізувати і пояснювати причини і наслідки подій, вчинків, явищ;
- створювати тексти, вироби, проекти;
- висловлювати ставлення до подій, вчинків (своїх та інших);
- брати участь у колективних справах, у розв'язанні навчальних завдань;
- оцінювати вчинки, різні моделі поведінки;
- користуватись певними предметами.

До ознак ключових компетентностей належать поліфункціональність, надпредметність, міждисциплінарність, багатоконпонентність, спрямування на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції. Ключові компетентності пов'язують воедино особистісне і соціальне в освіті, відображають комплексне оволодіння сукупністю способів діяльності, що створює передумови для розробки індикаторів їх вимірювання. Вони виявляються не взагалі, в конкретній справі чи ситуації, набуваються молоді людиною не лише під час вивчення предметів, але й засобами неформальної освіти, впливу середовища тощо. У Концепції викладені ключові компетентності, визначені «Рекомендаціями Європейського парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» (18.12.2006). До них відносяться такі:

- спілкування державною мовою;
- спілкування іноземними мовами;
- математична компетентність;
- основні компетентності у природничих науках і технологіях;
- інформаційно-цифрова компетентність;
- уміння вчитися впродовж життя;
- ініціативність і підприємливість;
- соціальна та громадська компетентність;
- обізнаність та самовираження у сфері культури;
- екологічна грамотність і здорове життя.

Усі компетентності однаково важливі та взаємопов'язані. Кожну з них діти набувають під час вивчення різних предметів на всіх етапах освіти. Спільними для всіх компетентностей є такі вміння:

- уміння читати і розуміти прочитане;
- уміння висловлювати думку усно і письмово;
- критичне мислення;
- здатність логічно обґрунтовувати позицію;
- виявляти ініціативу;

- творити;
- уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення;
- уміння конструктивно керувати емоціями;
- застосовувати емоційний інтелект;
- здатність співпрацювати в команді.

Важливий акцент змін пов'язаний із тим, що визнається рівнозначність усіх ключових компетентностей на всіх етапах навчання. Тобто, кожна освітня галузь (мовно-літературна, іншомовна, математична, природнича, технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережна, фізкультурна, громадянська, історична, мистецька) володіє освітнім потенціалом, необхідним для формування кожної ключової компетентності. Цей потенціал має бути реалізований наскрізно у процесі навчання кожного предмета або курсу [4, с. 12-15].

Освітній процес з оволодіння іноземними мовами і культурами в початковій школі спрямовується на формування й розвиток у молодших школярів ключових (базових, основних, надпредметних) компетентностей та іншомовної комунікативної компетентності. Отже, всі викладені вище положення обумовлюють таку тенденцію розвитку іншомовної освіти молодших школярів в умовах НУШ як компетентнісна спрямованість навчання іноземних мов і культур у початковій школі.

Компетентнісна направленість раннього шкільного навчання іноземних мов і культур узгоджується з ще однією тенденцією, як-от рефлексивна спрямованість. У сучасній освіті дедалі більше ставляться акценти на автономності навчальної діяльності, формуванні готовності навчатися протягом усього життя, прагненні до постійної самоосвіти і самовдосконалення. Це зумовлює необхідність застосування рефлексивного підходу у навчанні іноземних мов і культур, формування в учнів навчально-стратегічної компетентності.

У методиці навчання іноземних мов і культур рефлексія розглядається в двох аспектах: у педагогічній діяльності вчителя і навчальній діяльності учнів. Рефлексія трактується як процес моделювання особою дій стосовно навчально-пізнавальних завдань, стратегій досягнення навчальних цілей, пошуку альтернативних рішень, аналізу ефективної власної діяльності, самоконтролю і самооцінки. Саме рефлексивна самооцінка є однією з характеристик продуктивної навчальної діяльності з вивчення іноземних мов і культур, яка розглядається як здатність до рефлексивної самооцінки цілей, процесу і результатів навчальної діяльності, аналізу, корекції й накопичення ефективного досвіду навчальної діяльності, формування індивідуального стилю навчальної діяльності, перенесення раціонального досвіду у нові контексти [5]. У початковій школі під час опанування іншомовного спілкування для реалізації рефлексивного підходу застосовуються проблемне навчання, прямі навчальні стратегії, Європейське мовне портфоліо тощо.

Таким чином, пріоритетними тенденціями англомовної початкової освіти в контексті концепції «Нова українська школа» виступають:

- компетентнісна спрямованість;
- рефлексивна спрямованість;
- комунікативна спрямованість;
- діяльнісна спрямованість;
- культурологічна спрямованість;
- інформатизація.

Перспективи подальших досліджень проблеми, зазначеної у статті, знаходяться у напрямі вивчення й розробки інноваційних методів та прийомів навчання англомовного спілкування молодших школярів.

Використані джерела

1. Кміть О. В. Основні сучасні тенденції розвитку англомовної освіти молодших школярів в Україні / О. В. Кміть // Початкова школа. – 2008. – № 5. – С. 13–15.
2. Кміть О. В. Основні сучасні тенденції розвитку іншомовної освіти молодших школярів в Україні / О. В. Кміть // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2009. – № 2. – С. 38–42.
3. Кміть О. В. Основні сучасні тенденції розвитку англомовної освіти молодших школярів в Україні у контексті педагогічної концепції С. Русової / О. В. Кміть // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. – 2011. – Випуск 93. – С. 135–137.
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
5. Коряковцева Н. Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык: пособие для учителей / Н. Ф. Коряковцева. – М. : АРКТИ, 2002. – 176 с.

Кмить О. В.

**ПРИОРИТЕТНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ
АНГЛОЯЗЫЧНОГО НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
В КОНТЕКСТЕ КОНЦЕПЦИИ «НОВАЯ УКРАИНСКАЯ ШКОЛА»**

Статья посвящена проблеме поиска оптимального соответствия между традиционными и инновационными направлениями развития англоязычного начального образования в условиях его реформирования в Украине. Анализируются результаты исследования проблемы и определяются приоритетные тенденции развития раннего школьного обучения английскому языку и культуре перед принятием концепции «Новая украинская школа» и после ее вступления в силу. Эти тенденции могут служить ориентиром в дальнейших исследованиях и разработке инновационных методов и приемов обучения англоязычному общению младших школьников.

Ключевые слова: англоязычное начальное образование, концепция «Новая украинская школа», приоритетные тенденции развития.

Kmit' O. V.

**PRIORITY TENDENCIES
OF ENGLISH-LANGUAGE EDUCATION IN THE CONTEXT
OF NEW UKRAINIAN SCHOOL CONCEPTION**

The article is dedicated to the topical problem of searching for optimal correspondence between traditional and innovative development trends of English-language primary education under the reforms in Ukraine. One step towards solving the problem mentioned is analysing and defining priority tendencies in English-language primary education development before and after New Ukrainian School conception adoption. It is worth mentioning that New Ukrainian School conception is the ideology of secondary education reforms which were launched in 2018. The first stage of the reforms deals with primary school and lasts until 2022. In 2008-2011 in several researches such tendencies as communicative-based, activity-based, culture-based as well as information-technology based ones were clarified. All these tendencies are current nowadays after adopting New Ukrainian School conception. Under such circumstances it is obviously necessary to add some more to the list presented. Taking into consideration the necessity to form as key competencies also subject competencies while teaching English to young learners, competence-based tendency is determined and added to the list. Competence-based tendency is closely connected with reflexive-based one in contemporary education. At primary school in teaching English-speaking communication problem-based learning, direct learning strategies and European Language Portfolio are used to provide a reflexive approach. So, one more tendency of English-language primary education in New Ukrainian School is identified. It is a reflexive-based one. It is also included into the list of tendencies under consideration. Thus, a tendency list consists of 6 items mentioned above. All the tendencies determined in the article may play the role of guidance in further researches dedicated to scrutiny and developing of innovative teaching English-speaking communication methods for young learners.

Key words: English-speaking primary education, conception «New Ukrainian School», priority development tendencies.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2018.